

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU ÎNCĂLCAREA CERINȚELOR SECURITĂȚII ECOLOGICE

Xenofon ULIANOVSKI,
doctor habilitat în drept,
vicepreședinte al Curții de Apel
Chișinău

Vitalie MUNTEANU,
asistent judiciar la Curtea de Apel
Chișinău

SUMAR

Securitatea ecologică este una dintre componentele de bază ce țin de asigurarea securității generale a statului, care, în mod plener și eficient, contribuie la dezvoltarea durabilă. Iar securitatea industrială este o componentă de bază a securității ecologice. Activitatea societății umane în domeniul industriei trebuie reorientată spre alt model de dezvoltare socio-economică, definit de Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare (UNCED) ca dezvoltare durabilă, prin care s-ar obține neutralizarea impactului negativ al acestei activități asupra mediului.

Cuvinte-cheie: securitate ecologică, dezvoltare durabilă, securitate industrială, dezvoltare socio-economică, mediu, Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare (UNCED),

Legea penală (art. 223 Cod penal) incriminează încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, dacă încălcarea a provocat: a) mărirea esențială a nivelului radiației; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave.

Securitatea ecologică este una dintre componentele de bază care contribuie esențial la asigurarea se-

CRIMINAL LIABILITY TO INFRINGING ECOLOGICAL SECURITY REQUIREMENTS

SUMMARY

Security is one of the basic elements of the General security of the State, which are fully and effectively contribute to sustainable development. Industrial safety is a basic component of human society Activity environmental security industry should be redirected to another model of socio-economic development, as defined by the United Nations Conference on Environment and development (UNCED) that sustainable development, which would neutralize the impact this activity get the environment.

Keywords: ecological security, sustainable development, socio-economic development, the environment, United Nations Conference on Environment and development (UNCED).

curității generale a statului și la dezvoltarea durabilă a acestuia.

Conceptul de securitate a evoluat de-a lungul timpului, iar în prezent este considerat un concept multi-dimensional, în care sunt incluse următoarele componente: militară, politică, economică, socială, culturală și ecologică.

Dimensiunea ecologică este una din cele mai importante dimensiuni ale securității, determinată atât de complexitatea problemelor ecologice (efecte multiple, fără soluții simple și individuale) cât și de caracterul transnațional al amenințărilor și pericolelor.

O definiție, considerată adecvată, stipulează că securitatea ecologică este „starea unei națiuni, comunități sau a unui individ de a fi la adăpost de amenințările rezultate din: raritatea resurselor mediului; degradarea mediului; schimbările neprielnice de mediu, generate de cauze naturale sau antropice și de tensiunile și conflictele care au la bază considerente de ordin ecologic.”¹

Dacă comunitatea mondială va iniția tranziția pe calea dezvoltării durabile, atunci ea va fi nevoită să creze și să accepte modelul universal al viitorului dorit, prototipul căruia este expus în documentele Conferinței ONU privind mediul ambiant și dezvoltarea (Rio de Janeiro, 1992)². Acest model final pe deplin poate fi

¹ Victor Giurgiu, Ioan Seceleanu, Perdelele forestiere de protecție în contextul asigurării securității ecologice și alimentare, Dezbateri științifică „Sistemul național al perdelelor forestiere de protecție, între deziderat și realizare,” Academia Română și ASAS, 15 mai 2014.

² A se vedea: Урсул А.Д. Устойчивое развитие и проблемы безопасности // Безопасность. 1995, №9; Teodor N. Țirdea. Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie. Chișinău, 2001, p.178-180.

numit noosferă, deși problema nu se limitează doar la terminologie, ci în ansamblul de principii ale dezvoltării acceptate de comunitatea mondială, care manifestă în ansamblu un caracter al asigurării securității generale sau coevolutiv (epoca noosferei)³.

Un loc important în politica statului îl ocupă soluționarea problemelor de asigurare a securității ecologice, fapt confirmat de Constituția Republicii Moldova (art. 37), care garantează dreptul fiecărui om la un mediu înconjurător neprimejdios.

Securitatea ecologică este starea mediului înconjurător în care totalitatea cauzelor și consecințelor naturale și ale activităților antropogene (de producție, militare, comunicații, construcții, științifice, informaționale, de recreație, medico-biologice și alte genuri, inclusiv acțiuni de prevenire a consecințelor calamităților naturale și situațiilor excepționale) exclud sau reduc la minimum schimbările ce conduc la degradarea ecosistemelor mediului și impactului negativ asupra sănătății populației.

Interacțiunea efectivă a politicii ecologice cu măsurile din domeniul securității, în general, precum și colaborarea în scopul protecției mediului înconjurător, contribuie la diminuarea impactului activităților economice, stimularea stabilității și menținerea echilibrului ecosistemelor naturale, extinderea dialogului politic și credibilității între țări și regiuni.

În prezent, jurisprudența CEDO s-a cristalizat în garantarea protecției mediului ca un drept individual sub trei aspecte principale: apartenența sa la conținutul dreptului garantat de art. 8 par. 1 din Convenție, existența unui drept la informare privind calitatea și pericolele pentru mediu și a unui drept la un proces echitabil în această privință (cu implicațiile aferente)⁴.

Pentru asigurarea securității ecologice la nivel regional și internațional, țările europene au încheiat un șir de acorduri, tratate și alte documente politice.

Luând în considerare multiplele probleme ecologice și necesitatea rezolvării lor în comun, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) s-au unit sub egida Inițiativei „Mediul și securitatea” (ENVSEC). Republica Moldova a aderat la inițiativa menționată în 2005.

Bazele politicii de mediu în etapa de tranziție la economia de piață au fost puse de Legea privind protecția mediului înconjurător (1993), Concepția protecției mediului în Republica Moldova (1995), Programul

național strategic de acțiuni în domeniul protecției mediului înconjurător (1995), Planul național de acțiuni în domeniul protecției mediului înconjurător (1996) și Planul național de acțiuni pentru sănătate în relație cu mediul (2001). Au fost elaborate de asemenea documente strategice de sector și de ramură cu o serie de prevederi ce țin de protecția mediului⁵.

În vederea asigurării securității ecologice, Guvernul R. Moldova a adoptat Programul Național de asigurare a securității ecologice pentru anii 2007-2015⁶.

Acest Program Național a fost condiționat de necesitatea prevenirii și reducerii degradării resurselor naturale și eficientizarea utilizării acestora; menținerii calității mediului ca factor ce asigură păstrarea sănătății și calității vieții; creării unui sistem eficient de monitorizare, prevenire și compensare a pagubelor cauzate de calamitățile naturale și accidente tehnogene; ajustarea legislației naționale din domeniul protecției mediului și utilizării durabile a resurselor naturale cu cerințele directivelor Uniunii Europene; colaborării avantajoase în cadrul Inițiativei „Mediul și Securitatea”; perfectării bazei legale de reglementare a asigurării securității ecologice.

În calitate de componente ale securității ecologice servesc:

- activitățile antropogene sectoriale – industrie, agricultură, transport, energetică, construcții etc.;
- acțiunile generale – poluarea internă și transfrontalieră, inclusiv poluarea radioactivă, producerea deșeurilor;
- procesele geologice și hidrologice periculoase – cutremurele de pământ, inundațiile, surpările, ridicarea nivelului apelor freatice, procesele de tasare și umflare a solului;
- situațiile excepționale – alunecările de teren, accidente industriale și tehnogene;
- măsurile organizatorice – măsurile concrete de asigurare a securității ecologice, monitorizarea, controlul, licențierea, sistemul de alarmă și informare, cooperarea regională și internațională.

Securitatea ecologică, în mare măsură, este determinată și de starea componentelor mediului înconjurător.

Poluarea resurselor de apă, aerului atmosferic, diminuarea fertilității solului, poluarea transfrontalieră și altele reprezintă un pericol pentru securitatea ecologică.

Este deosebit de îngrijorătoare în republică existența riscurilor pentru resursele acvatice, care au o importanță deosebită pentru viața și sănătatea populației, pentru funcționarea ecosistemelor și reprezintă o condiție indiscutabilă pentru dezvoltarea durabilă a economiei țării și securității statului.

³ Лукьянчиков Н.Н. *Новый путь развития России*. М., 1995. Bostan Ludmila, *Conceptul de securitate: aspecte socio-filosofice și metodologice*, USMF „N. Testemițanu”, Chișinău, 2014.

⁴ Cristina Trițoiu, *Rezumatul tezei de doctor în drept „Protecția mediului înconjurător în dreptul internațional public. Armonizarea legislației naționale privind mediul cu legislația Uniunii Europene”*, Universitatea București, București, 2007, p. 10.

⁵ Andrei Isac, *Societatea civilă și politicile de mediu* Studiu elaborat în cadrul proiectului „Politici sociale”, *Institutul de Politici Publice, Chișinău, 2002, p. 3.*

⁶ Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 304 din 17.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.03.2007, nr. 043.*

În bazinele râurilor Nistru și Prut, pe teritoriul Ucrainei și României sunt situate mai multe întreprinderi chimice, de extragere a resurselor naturale și de prelucrare a produselor petroliere care reprezintă potențiale surse de poluare accidentală. Acest fapt cere inițierea unei colaborări fructuoase cu țările vecine în cadrul Inițiativei „Mediul și Securitatea”, în scopul elaborării și implementării măsurilor comune de prevenire și diminuare a poluării transfrontaliere.

Fiind situată geografic între țări industriale, republica este poluată cu noxe prin transferul transfrontalier. Concentrația de fond a principalelor substanțe poluante în atmosferă este influențată de transferul transfrontalier de noxe.

Una dintre resursele naturale importante ale țării supuse riscurilor este solul și subsolul, degradarea și poluarea căruia influențează securitatea ecologică și calitatea vieții și sănătății populației.

În scopul executării prevederilor Convenției de la Stockholm privind poluanții organici persistenti, realizării Planului Național de implementare a acestei Convenții, Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei și Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, în cadrul Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale se implementează proiectul „Managementul și distrugerea stocurilor de poluanți organici persistenti (POP)” oferit Guvernului Republicii Moldova de Fondul Global de Mediu prin intermediul Băncii Mondiale. Proiectul prevede un șir de activități, inclusiv distrugerea tuturor stocurilor de pesticide din categoria poluanților organici persistenti (1.150 tone) și a părții majore de bifenili policlorurați (1.060 tone de condensatoare electrice ce conțin BPC) în Franța, la întreprinderile Companiei TREDI S.A.

Practica țărilor dezvoltate în domeniul gestionării deșeurilor este axată pe implementarea cerințelor Directivelor UE. Acestea prevăd asigurarea unui nivel ridicat de protecție a mediului la depozitarea deșeurilor, inclusiv diminuarea volumului de formare a deșeurilor în urma proceselor de producere. În context, politica națională de gestionare a deșeurilor trebuie să fie direcționată spre diminuarea riscurilor de pe urma depozitării deșeurilor, inclusiv a reducerii esențiale a numărului gunoiștilor existente, construite fără măsuri de protecție a mediului și înlocuirea lor cu depozite mari, centralizate, de deșeuri, care corespund cerințelor Directivelor UE. Conform investigațiilor efectuate de către experții străini în cadrul proiectului TALES, pentru Republica Moldova sunt necesare aproximativ 10-12 gunoiști mari în locul celor 1.850 existente.

Republica Moldova colaborează activ în domeniul protecției mediului și utilizării durabile a resurselor naturale în cadrul organizațiilor, convențiilor și acordurilor internaționale, al programelor „Un Mediu pentru Europa” și „Sănătatea în relație cu Mediul”. Guvernul a semnat acorduri în domeniul protecției mediului cu

guvernele României și Ucrainei, iar cu Guvernul Regatului Danemaricii – un memorandum de colaborare. Ministerul Mediului, de asemenea, a semnat un șir de acorduri de colaborare în acest domeniu cu ministerele de specialitate din Polonia, Italia și Letonia. În 2002 Moldova a aderat la Pactul de Stabilitate pentru țările din sud-estul Europei. Moldova, de asemenea, este membru al Organizației pentru Democrație și Dezvoltare Economică – GUAM (Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova), scopul căreia este menținerea păcii și stabilității în regiune, dezvoltarea colaborării în problemele reglementării conflictelor etc.

La nivel regional, colaborarea în domeniul protecției mediului se bazează pe încheierea acordurilor bilaterale și trilaterale cu România și Ucraina. Aceste acorduri prevăd crearea grupurilor de lucru comune în scopul coordonării activităților în domeniul protecției resurselor piscicole și reglementării pescuitului în râurile Nistru și Prut, protecției și utilizării durabile a apelor transfrontiere și colaborării în zonele ariilor naturale protejate, situate în Delta Dunării și Prutul de Jos.

Dezvoltarea colaborării regionale în cadrul Inițiativei „Mediul și Securitatea”, precum și al Inițiativei Europene a Apelor, care va fi direcționată spre introducerea gestionării complexe a resurselor acvatice, perfecționarea monitoringului transfrontalier, sistemului de informare, elaborarea și implementarea standardelor ecologice unice.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 301 din 24.04.2014 a fost aprobată Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia.⁷

Conform direcțiilor de acțiune prevăzute în p. 12 al acestei Strategii, Conceptul de „dezvoltare economică verde” marchează trecerea de la modelul de dezvoltare care tratează protecția mediului drept o povară economică spre un model care folosește protecția mediului ca una dintre forțele motrice principale de creștere a economiei.

Economia verde trebuie percepută, în contextul dezvoltării durabile și al reducerii sărăciei, ca unul dintre instrumentele de bază în atingerea dezvoltării durabile și ca un mijloc de utilizare eficientă a resurselor și energiei, de aplicare a tehnologiilor mai pure și de minimizare a riscurilor de mediu.

Integrarea problemelor de mediu în politicile de dezvoltare sectorială și în practicile durabile ce urmează a fi implementate la nivel național și local este esențială pentru reducerea presiunilor politicilor și activităților din alte sectoare asupra mediului. Considerăm că includerea art. 223 – care incriminează încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și în timpul exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor – în legislația penală este dictată de

⁷ Publicat: 06.05.2014 în Monitorul Oficial Nr. 104-109, art. Nr. 328.

agravarea situației ecologice în țară, dar și de o serie de documente internaționale cu privire la protecția mediului, precum materialele Conferinței ONU cu privire la mediu și dezvoltarea lui, care a avut loc la 3-14 iunie 1992 în Rio-de-Janeiro etc.⁸ Astfel, interferența dintre dezvoltarea durabilă și economia verde este evidentă. Conceptul „economia verde” nu substituie dezvoltarea durabilă, dar se recunoaște tot mai mult interconexiunea dintre durabilitate și economia verde. Aceasta presupune emisii reduse de carbon, utilizarea eficientă a resurselor și incluziunea socială. În context, creșterea veniturilor și ocuparea forței de muncă sunt influențate de investițiile publice-private, care reduc emisiile de carbon și, respectiv, poluarea mediului, previn pierderea biodiversității și degradarea serviciilor ecosistemice.

Drept impuls internațional semnificativ pentru tranziția spre o economie verde a servit Conferința Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă din anul 2012 de la Rio de Janeiro (Rio +20), unde s-au discutat problemele privind „economia verde în contextul dezvoltării durabile și eradicării sărăciei”. În publicația „Către o economie verde: calea spre o dezvoltare durabilă și eradicarea sărăciei”, UNEP (2011), se menționează că „o alocare de 2% din PIB-ul mondial în sectoarele economice cheie ar stimula o tranziție către emisii reduse de carbon, o economie verde și eficiență a resurselor.

Printre sectoarele-cheie se numără agricultura, pescuitul, pădurile, resursele acvatice, transportul, energia, deșeurile, construcțiile, turismul și industria. Acest lucru ar crea oportunități pentru a mări creșterea cuantumului finanțării, pentru a stimula tranziția și pentru amplificarea rolului sectorului financiar ca un agent de schimbare pentru economia verde”.

Republica Moldova a participat la lucrările Conferinței ONU privind Dezvoltarea Durabilă „Rio+20” și, în consecință, a recunoscut la cel mai înalt nivel că este important să se aplice principiile dezvoltării durabile atât în toate sectoarele economiei naționale, cât și în sfera socială.

Inițial, promovarea ideilor Agendei 21 în țara noastră nu a avut susținerea necesară, astfel că în primii ani după reuniune au fost obținute rezultate modeste. Majoritatea ministerelor, instituțiilor, ONG-urilor nu s-au aliniat de la început la aceste principii și nu au prevăzut o asemenea abordare în strategiile și planurile lor de acțiuni.

Politicile publice care se elaborează pe aceste principii, precum Strategia de mediu, urmăresc restabilirea și menținerea unui echilibru rațional, pe termen lung, între dezvoltarea economică și integritatea mediului natural, în forme înțelese și acceptate de societate. Tot mai mulți reprezentanți ai societății se conving că problemele protecției mediului și dez-

voltării economice trebuie rezolvate în mod corelat, pentru binele întregii societăți contemporane și al viitoarelor generații.

Relațiile omului cu mediul în R. Moldova sunt reglementate de Constituție, Legea nr. 1515-XII din 16.06.1993 privind protecția mediului, Legea nr. 1422 din 17.12.1997 privind protecția aerului atmosferic, Legea nr. 851 din 29.05.1996 privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului, alte legi și acte normative ce țin cont de problematica protecției mediului și folosirii raționale a resurselor naturale.

Conform Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 și Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia,⁹ obiectivele specifice urmărite sunt:

1. Asigurarea condițiilor de bună guvernare și eficientizarea potențialului instituțional și managerial în domeniul protecției mediului pentru atingerea obiectivelor de mediu.
2. Integritatea principiilor de protecție a mediului, de dezvoltare durabilă și dezvoltare economică verde, de adaptare la schimbările climatice în toate sectoarele economiei naționale.
3. Sporirea nivelului de cunoștințe privind protecția mediului în rândul elevilor, studenților și angajaților cu cel puțin 50% până în anul 2023 și asigurarea accesului la informația de mediu.
4. Reducerea impactului negativ al activității economice asupra mediului și îmbunătățirea măsurilor de prevenire a poluării mediului etc.

Conform art. 3 lit. d) *al Legii nr. 1515-XII din 16.06.1993 privind protecția mediului*¹⁰ proiectarea, amplasarea și punerea în funcțiune a obiectivelor social-economice, realizarea programelor și activităților care presupun schimbări ale mediului înconjurător sau ale unor componente ale acestuia se admit numai: cu condiția informării (de către autoritățile administrației publice locale și beneficiari) și cu acordul populației care locuiește în perimetrul zonei de protecție sanitară a obiectivului respectiv, în etapele de proiectare și amplasare a acestuia, cu cel puțin 30 de zile înainte de întocmirea materialelor de atribuire a terenului în conformitate cu legislația; cu avizul pozitiv al Expertizei ecologice de stat asupra documentației de proiect, elaborată în modul stabilit.

Privitor la folosirea pesticidelor, fermierii și autoritățile locale trebuie să obțină din timp informație despre tratamentele cu pesticide, informații care să includă date despre tipul de tratament, culturile care urmează a fi protejate, terenurile pe care se vor aplica tratamente, termenele de aplicare, denumirea, normele și dozele pesticidelor ce se recomandă a fi utilizate.

⁸ A. Barbăneagră, X. Ulianoschi și alții, Codul penal comentat și adnotat, Chișinău, Cartier juridic, 2005, p. 331.

⁹ Aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 301 din 24.04.2014, Publicat : 06.05.2014 în Monitorul Oficial Nr. 104-109, art. Nr. 328

¹⁰ Publicată în Monitorul Parlamentului Republicii Moldova nr. 10/283 din 1993.

Practicile agricole prietenoase mediului nu admit folosirea avioanelor, elicopterelor, motodeltapanelor pentru efectuarea tratamentelor în zonele cu ape de suprafață, deoarece acestea au o arie de împrăștiere prea mare. În plus, nu se recomandă aplicarea mijloacelor mecanice puternic suflante, cum sunt cele utilizate în vii și livezi.

De asemenea, întru evitarea impurificării apelor de suprafață, precum și a afectării peștilor, altor vietăți acvatice, se va asigura delimitarea perimetrului de tratament cu respectarea unei distanțe de minimum 10 metri până la malul apei, echiparea utilajelor de pulverizare cu ecrane antidispersie, corelarea strictă între capacitatea utilajelor de stropit și suprafața supusă tratării, interzicerea strictă a deversărilor de ape poluate cu pesticide provenite din spălările utilajelor etc. În special, se vor interzice tratamentele cu insecticide din clasa piretroizilor de sinteză, ca fiind deosebit de contraindicate pentru pești.

Conform reglementărilor internaționale, autoritățile publice, producătorii și distribuitorii de pesticide trebuie să ia măsuri pentru prevenirea unor acumulări de ambalaje utilizate.

Deci, nu poate exista un cod al practicii agricole prietenoase mediului la utilizarea pesticidelor, dacă lipsește un sistem de recuperare a ambalajelor, depozitare și transport în condiții similare cu depozitarea pesticidelor și instalații de distrugere cu autorizație de mediu. Alte măsuri (bunăoară, depozitarea ambalajelor pe locuri împrejmuite și identificate corespunzător) nu rezolvă problema prevederilor reglementărilor internaționale la care Republica Moldova este parte ori tinde spre aderare (FAO, UE).

Măsurile de siguranță în recuperarea ambalajelor golite sunt cele indicate în documentațiile tehnice care stau la baza eliberării autorizațiilor de comercializare a produselor chimice respective. Nu este permisă reciclarea ambalajelor pentru a fi reumplute, inclusiv cu alte pesticide!¹¹

Obiectul infracțiunii îl constituie mediul.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie relațiile sociale cu privire la respectarea cerințelor securității ecologice în procesul realizării activităților economice și sociale cu impact asupra mediului.

Obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni îl formează relațiile sociale cu privire la menținerea în limitele admisibile a nivelului radiației, la sănătatea sau viața persoanelor ori viața animalelor¹².

Obiectul material sunt resursele naturale: solul, subsolul, apele, flora și fauna aflate pe teritoriul repu-

blicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu, care formează patrimoniul național al RM.

Ca obiect material secundar poate fi, în cazul în care au avut de suferit persoane, și corpul omului.

Laturna obiectivă a infracțiunii constă în încălcarea regulilor de protecție a mediului și în încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, dacă aceasta a provocat:

- a) schimbarea esențială a fondului radioactiv;
- b) daune sănătății populației;
- c) peirea în masă a animalelor;
- d) alte urmări grave.

Regulile de protecție a mediului și cerințele securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective se conțin în legile indicate și în alte acte normative.

Elaborarea proiectelor diferitelor obiecte, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective constituie infracțiune doar în cazul încălcării regulilor și cerințelor legilor indicate și a altor acte normative (instrucțiuni, regulamente, hotărâri, ordine etc.)¹³.

Acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă se concretizează în încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective.

Proiectarea reprezintă elaborarea unei lucrări tehnice întocmite pe baza unei teme date, care cuprinde calculele tehnico-economice, desenele, instrucțiunile etc. necesare executării unei construcții industriale, agricole, științifice sau a unui alt obiectiv.

Amplasarea constituie așezarea pe un anumit loc a construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective.

Construcția se exprimă în ansamblul de operații efectuate cu ajutorul mecanismelor și mașinilor, precum și manopera, în vederea realizării, reconstruirii, restaurării sau consolidării unei construcții industriale, agricole, științifice sau a unui alt obiectiv.

Punerea în exploatare reprezintă predarea de către executor a construcției industriale, agricole, științifice sau a unui alt obiectiv, care este corelativă cu recepția respectivului obiectiv de către o comisie abilitată, presupunând efectuarea de testări ale obiectivului predat/recepționat, includerea acestuia în procesul tehnologic, verificarea documentației necesare etc.

¹¹ Managementul Produselor de uz fitosanitar: securitatea personală și protecția mediului, *Ghid pentru fermieri, coordonatori* Valentin Pleșca, Ion Barbărasă și Andrei Isac, Publicat în cadrul Proiectului WB/GEF „Managementul și Distrugerea Stocurilor de Poluanți Organici Persistenți în Republica Moldova”, Chișinău, 2008.

¹² S. Brînza, V. Stati, *Tratat de drept penal, Partea specială*, Vol. I, Chișinău, Tipografia Centrală, 2015, p. 1207.

¹³ A. Barbăneagră, X. Ulianoschi și alții, *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*, Chișinău, Centrul de Drept al Avocaților, 2003, p. 463.

Exploatarea constituie utilizarea conform destinației a unei construcții industriale, agricole, științifice sau a unui alt obiectiv (de fabricare a producției, producere a energiei etc.).

Printre obiectivele proiectate, amplasate, construite, puse în exploatare sau exploatate se numără: construcțiile industriale (uzine, fabrici, centrale electrice, conducte magistrale, obiective subterane etc.); construcțiile agricole (întreprinderi de creștere a animalelor, sisteme de ameliorare a solului, sere etc.), construcțiile științifice (obiective radiologice (nucleare), stații, posturi staționare și mobile destinate observațiilor asupra stării și poluării mediului etc.); alte obiective (locative, de menire social-culturală, depozite, garaje, chioșcuri, gherete, pavilioane, cabine, corpuri și panouri de afișaj etc.)¹⁴.

Dispoziția acestui articol este de blanchetă. De aceea, în rechizitoriu, ordonanța de punere sub învinuire sau în sentința de condamnare este necesar să indicăm care reguli concrete au fost încălcate¹⁵.

Componenta de infrațiune este materială, ea se consumă din momentul survenirii consecințelor prejudiciabile prevăzute în art. 223 CP și anume: a) mărirea esențială a fondului radioactiv; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave.

Mărirea esențială a fondului radioactiv constă în ridicarea nivelului radiației ce depășește limita admisă, adică în cazul în care nivelul de radiație în aer depășește 0,2 Roentgen/oră.

Daune sănătății populației pot fi exprimate prin vătămarea corporală de orice grad cel puțin a unei singure persoane sau îmbolnăvirea ei.

Pieirea în masă a animalelor se stabilește nu numai după numărul animalelor pierite, ci se ține cont și de mărimea populației lor.

Alte urmări grave sunt orice consecințe care încălcă esențial securitatea ecologică (echilibrul ecologic), adică prezintă pericol pentru organismele vii, inclusiv a oamenilor.

De exemplu, a fost proiectată emisia în atmosferă a reziduurilor industriale și în zonă nivelul de radiație s-a ridicat într-atât, încât a poluat sectoarele populate ale orașului etc.

Analiza trendelor de temperatură în ultimul secol a demonstrat o creștere a temperaturii aerului în diferite zone ale Republicii Moldova.

O amenințare a diversității plantelor și animalelor autohtone, în unele cazuri, este influența relațiilor concurente între speciile introduse pe teritoriul republicii,

pe de o parte, și speciile din flora și fauna spontană cu o plasticitate scăzută, pe de altă parte.

Exemple ale acestor relații de excludere reciprocă între speciile de plante și animale sunt: substituirea prin concurență a speciilor forestiere autohtone de către arțarul american; excluderea trepată a cerbului comun de către cerbul-cu-pete și populația hibridă; excluderea prin concurență a nurcii europene de către nurca americană și dihorul-de-pădure etc.

Alte urmări grave se manifestă prin impactul antropocentric asupra bio-diversității în diferite sectoare socio-economice.

Cele mai semnificative schimbări ale stării florei și faunei Republicii Moldova s-au produs și se mai produc ca rezultat al impactului antropocentric direct (vânătorul, nimicirea animalelor, colectarea nereglementată a plantelor), precum și indirect (prin distrugerea sau schimbarea habitatelor naturale).

Printre factorii care influențează nociv asupra florei și faunei se numără gospodărirea intensivă cu extinderea și valorificarea agricolă a noilor teritorii naturale; ameliorarea prin secare a zonelor umede și exploatarea terenurilor ameliorate; schimbarea cursurilor râurilor mici; nerespectarea tehnologiilor de folosire a pesticidelor și îngrășămintelor; poluarea ecosistemelor naturale cu deșeuri industriale; braconajul; deranjarea animalelor în perioada de reproducere.

Situația se agravează și din cauza lipsei de cunoștințe ecologice necesare și a iresponsabilității populației, ineficienței pârghiilor legislative și economice, care ar stimula activitățile de protecție a mediului. Din cauza distrugerii și fragmentării landsafturilor, s-au intensificat și calamitățile naturale.

Alte urmări grave pot surveni în urma planificării teritoriale eronate și urbanizării excesive.

Astfel, poluarea mediului cu surse provenite din orașe și centre industriale afectează considerabil ecosistemele râurilor.

Deversarea în ele a apelor reziduale provoacă eutrofizarea excesivă a lor cu deformarea ulterioară a componenței specifice a florei și faunei. Ca rezultat al eutrofizării s-au dezvoltat puternic algele cianofite care provoacă fenomenul „înflorirea apei” – o adevărată calamitate pentru râurile și bazinele de apă artificiale.

Consecințe grave pentru mediul Republicii Moldova cauzează deșeurile, care se acumulează anual în volum de 5,5-6,0 mln. tone. Stocarea nereglementată a deșeurilor, lipsa tehnologiilor moderne de neutralizare, reutilizare, nimicire, înhumare a lor etc. și managementul nesatisfăcător contribuie în continuare la agravarea situației ecologice, a stării sănătății populației și a biodiversității spontane.

În agricultură, utilizarea intensivă a teritoriului este un factor care influențează esențial asupra diversității biologice a ecosistemelor. Terenurile agricole ocupă cca 2.560 mii ha, ceea ce alcătuiește 75,6% din teritoriul țării, în care ponderea arăturii constituie cca 70%.

¹⁴ S. Brînză, D. Mardari, Infrațiuni de încălcare a obligațiilor ce revin reprezentanților autorităților, persoanelor fizice sau juridice în legătură cu activitățile economice și sociale cu impact asupra mediului: analiza de drept penal, Studia Universitatis Moldaviae, Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova, 2013, nr. 8(68), p. 69.

¹⁵ S. Brînză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu, Drept penal, Partea Specială, Vol. II, Chișinău, Cartier Juridic, p. 389.

Activitatea economică a schimbat esențial structura spațială, componența și particularitățile funcționale ale învelișului vegetal al teritoriului republicii.

Activitatea agricolă nehibzuită duce la crearea unor terenuri agricole uniforme imense, cu agrofitocele omogene, care se caracterizează printr-o diversitate biologică joasă. O asemenea situație, îndeosebi, este caracteristică pentru perioada postbelică de intensificare și specializare a agriculturii.

Problemele principale cu care se confruntă fondul forestier al Republicii Moldova sunt următoarele: gradul insuficient de împădurire; reducerea continuă a biodiversității forestiere; potențialul bioproductiv și ecoprotectiv scăzut al pădurilor.

Creșterea în ultimele 4-5 decenii a ponderii culturilor silvice în fondul forestier a provocat reducerea genofondului speciilor autohtone din cadrul formațiilor forestiere. De asemenea, o dată cu degradarea arboreturilor, se intensifică și diminuarea calității potențialului stațional. Diminuarea condițiilor staționale duce inevitabil la simplificarea structurii și compoziției comunităților forestiere și predominarea arboreturilor monodominante.

În urma analizei datelor monitoringului forestier, Republica Moldova, alături de unele țări europene ca Belarus, Cehia, Danemarca, Germania ș.a., a fost inclusă în grupul țărilor cu păduri puternic afectate (valoarea procentuală pentru clasele 2-4 de defoliere și decolorare depășește 20%).

Complexul energetic și industria sunt poluanți de proporție ai mediului. Surse majore de poluare a mediului sunt întreprinderile mari, cum ar fi termocentrala electrică de la Cuciurgan, uzinele metalurgică din Râbnița, de ciment din Rezina, fosta uzină de tractoare și cea chimică din Chișinău etc. La poluarea bazinelor acvatice cu săruri ale metalelor grele, produse petroliere, fenoli sau detergenți contribuie și industria. Sursele staționare și cele mobile degajă în atmosferă peste 800 mii tone de substanțe poluante.

Poluarea mediului cu deșeuri toxice industriale și menajere se răsfrânge negativ asupra biodiversității. Acești poluanți se acumulează în sol și apă, organe și țesuturi, se încadrează în lanțurile trofice și provoacă diferite dereglări ale funcționalității organismelor vii, biocenozelor, biotopurilor și a ecosistemelor în general.

În domeniul transportului și construcției drumurilor amenințarea biodiversității și populațiilor unor specii de către mijloacele de transport se manifestă prioritar prin dereglarea condițiilor de funcționare a ecosistemelor naturale și nimicirea fizică a animalelor în procesul migrației. Pericolul este mare dacă autogastralele segmentează ariile naturale protejate (spre exemplu, rezervația „Codrii”).

Fondul radioactiv natural în Republica Moldova este, de asemenea, determinat de degajările care au loc la centralele termoelectrice și cazangerii, de procesul de producere a materialelor de construcție, de

gazele de eșapament ale autovehiculelor, depunerile atmosferice. În republică pot fi aduse și produse alimentare, articole de confecții, plante medicinale, materiale de construcție etc. din zonele contaminate ale țărilor vecine.

În Republica Moldova există cca 340 de întreprinderi și instituții care efectuează diverse lucrări cu surse de radiație ionizante, precum și un centru de depozitare și înhumare a acestor deșeuri. Prin teritoriul ei se transportă spre alte state combustibil nuclear, deșeuri și alte surse radioactive care reprezintă un pericol potențial pentru sănătatea populației și pentru mediul înconjurător.

Asupra vitalității plantelor și animalelor se rasfrânge negativ și schimbarea regimului hidrologic, poluarea rezervoarelor acvatice. Ecosistemele forestiere, acvatice și palustre, de stepă și luncă sunt puternic degradate și necesită întreprinderea unor măsuri urgente de restabilire a vitalității lor.

Transformările susmenționate pot determina, de asemenea, diminuarea diversității biologice și dispariția unui număr mare de specii de plante și animale. Printre speciile de plante și animale critic periclitare predomină cele caracteristice teritoriilor acvatice și palustre, stepelor și luncilor, masivelor forestiere de vârstă mare. De exemplu, în ultimii 300 de ani au dispărut de pe teritoriul pe care este situată țara noastră 18 specii de animale. Astfel, în secolul XVII în Moldova erau prezente specii ca zimbrul (*Bison bonasus*), bourul (*Bos primi-genius*), râsul (*Linx linx*), ursul (*Ursus arctos*) ș.a., care mai apoi au dispărut.

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin două forme ale vinovăției (a se vedea art. 19 CP).

Subiectul infracțiunii este special: persoana investită prin lege, act normativ sau ordin cu asigurarea respectării regulilor și cerințelor indicate în dispoziția articolului 223 CP sau alte persoane care efectuează sau execută proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective. Condiția existenței acestei componente de infracțiune constă în cunoașterea de către persoana responsabilă a faptului că ea este investită cu asemenea obligațiuni.

În cazul punerii în exploatare a construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective, subiecți ai infracțiunii pot fi și membrii comisiei de luare în primire a acestor obiecte, în limitele sarcinilor lor de profil¹⁶.

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică (a se vedea art. 21 CP).

¹⁶ A. Barbăneagră, X. Ulianovschi, Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu, Chișinău, Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 467.

